List 2. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. januarja 1864.

Obrtnijske stvari.

Odprto pisemce

fabrikantom, trgovcem in obrtnikom kranjskim.

Nove volitve za zbornico kupčijsko in obrtniško (Handels- und Gewerbekammer) ljubljansko so razpisane. Čas volitve se po takem bliža. Treba tedaj, da vsi trgovci (kupci), fabrikantje, obrtniki in rokodelci, ki imate pravico voliti, se zdramite iz navadne zaspanosti in volite tako, da izvoljeni bojo v prid vam in domovini naši.

Nekteri sicer pravijo: „čemu nam ta zbornica? kaj imamo od nje druzega kot še več davka?“ Al, dragi rojaki, take besede so zdaj prazne besede. Ali so kupčijske in obrtnijske zbornice potrebne ali ne, — ali so toliko v dobiček deželi, kolikor ji stroškov prizadenejo, — to zdaj pretresati je prazno slamo mlatiti. Zbornice so zdaj, in tajiti se ne dá, da utegnejo veliko upljiva imeti na kupčijstvo in obrtnijstvo, — da nam morejo veliko koristiti, ako za nas delajo, in da tedaj, ker za nje plačujemo, moramo skrbeti, da pravi možaki se volijo v zbornico, ki imajo glavo za to, pa tudi srce na pravem mestu. Da pa se taki izvolijo, ne smé biti, da bi le nekteri volili, ampak voliti morate vsi, ki imate pravico zato.

Mar vam mora biti, da zbornica za svojo stran pripomore k napredku, omiki, pravici, — da kupčija in obrtnija čedalje bolj cvetè, — da se jima ne nakladajo preveliki davki, — da dela domačega uma in dlana se morejo povzdigniti na tako stopnjo, da jih ne zatira blago ptujih dežel, in da sploh blagor avstrijanske obrtnije in avstrijanske kupčije več veljá kakor hrepenenje po tem, da nam ptuje države hvalo pojó, ker od nas dobiček vlečejo, mi pa od tega ničesa nimamo.

Mar vam mora biti, da je zbornica naša skrbna za to, da se napravijo obrtnijske in rokodelske šole, v kterih naši sinovi dobivajo poduk tudi v tistem jeziku, ki je njih materni jezik, da brez ovinkov morejo stopiti v svoje domače šole, kakor nemški mladeneč v nemške, laški v laške itd. Dokler ni nauk odprt vsem našim ljudém na najkrajši in naravni poti, to je, na poti domačega jezika, ne bo se razširil toliko zaželjeni napredek v obrtnijstvu in rokodelstvu po celi deželi. Kranjec ima prebrisano glavo; tega živa priča so nam prav v rokodelskih rečéh naši samoúki, ki bi môgli dospeti do pravega mojsterstva, ako bi se omikali v obrtnijskih šolah s pomočjo maternega jezika. Ravnopravnost je tedaj tudi na tem polji tako živa potreba, kakor ribi voda; za to mora skrbeti zbornica naša.

Zbornica kupčijska in obrtnijska vživa važne pravice; ona nasvetuje možé, ki v poddružnici dunajske banke imajo veljavno besedo, — njo poprašuje vlada svetú, kadar želí to ali uno izvediti, — ona ima pravico, sama po sebi vladi predlagati nasvete o tej in uni zadevi, — ona voli dva zastopnika kupčijstva in obrtnijstva v deželni zbor, ktera imata dolžnost se potegniti za prid domače kupčije in obrtnije.

Lejte vse to in še mnogo druzega je izročeno zbornici kupčijski in obrtnijski! Ali ni to veliko, in veliko več, kakor mislite?

Da pa izpolnuje zbornica svoj imeniten poklic, je treba, da ima možé, ki poznajo deželo našo in v resnici ljubijo narod naš in jezik njegov, — ki dobro poznajo potrebe njene, — ki se zavedajo svojih dolžnost in svojega poklica, in ki se tudi truda in zamere ne vstrašijo, kadar je treba govoriti ali delati za prid celôte in ne le za lastni dobiček.

Ni strahú, da ne bi imeli tacih mož! Al da se izberó najbolji, treba je prevdarka, — treba je, da stopi mnogo veljavnih mož skupaj in da izberó po svoji najbolji vednosti in vesti take, ktere morejo nasvetovati, da jih volijo potem vsi, kteri imajo pravico voliti.

Slišali smo, da se snuje tak odbor, ki kmali bode nasvetoval možé, kteri naj se volijo v zbornico našo; razglasil jih bode po „Novicah“ in „Laib. Zeitg.“

Kadar pa pride čas volitve, si, dragi volivci, zapomnite dvoje, — prvo: da nihče ne zanemari volitve, zakaj to je sveta dolžnost vsakemu, komur je mar za njegov lastni prid in za prid dežele; „naj volijo kakor hočejo; meni je vse eno“ — take nemarne besede se sramuje vsak pošten in pameten mož dandanašnji, — drugo pa je, da vsi kakor eden volite po tehtnem prevdarku nasvetovane možé, in da trmasti ne trobite vsak svoje, zakaj potem se razcepijo glasovi, in primeri se lahko, da tak je izvoljen, kterega vas je groza. Skušnje pri mnozih volitvah po vseh ustavnih deželah to učé, da še le takrat stopijo narodi iz otročjih let, kadar volijo tako, da je eden za vse in vsi za enega.

Prevdarite dobro, kar Vam, dragi rojaki, to odprto pisemce za zdaj na srce poklada, ktero nobenega druzega cilja in konca nima, kakor blagor kupčijstva in obrtnijstva naše dežele!

Gospodarske stvari.

O sviloreji na Kranjskem.

Nesreča v sviloreji po drugih deželah je obudila novo življenje v tem kmetijskem opravilu po Kranjskem. Kuga svilodov na Laškem prignala je k nam Lahov iskajočih zdravega zaroda; skupovali so na Kranjskem

izrejene svilne mešičke (kokone) po še nikdar ne slišani ceni, namreč po 4—8 gold. funt. Ta neznano velika cena je prebudila željo po vsi kranjski deželi, se s svilorejo ukvarjati ter se zaželenega dobička udeležiti. Tisoč in tisoč murbovih dreves se je zasadilo po deželi; celó mnogo kmetov se je poprijelo sviloreje.

Al bolezen svilodov pojenjuje po Laškem; cena mešičkov gré nazaj do vrednosti svile, in treba bode za ljubo vzeti to ceno, ktera še vedno dobro izplačuje svilorejo, kar dostoletne skušnje laške in francozke dežele dokazujejo.

Oziraje se na te-le okolistave je c. kr. kmetijsko društvo v Ljubljani skrbelo za priložnost, da bodo kranjski svilorejci môgli izrejene svilne mešičke po primerni ceni spečati blizo doma.

Jez sem prevzel nalogo skupovati ta pridelek in ga izdelovati v svilo. Kdor koli prinese tak pridelek, se mu bode plačeval v živem stanu po vrednosti do sedemdeset soldov (krajcarjev) funt; kdor ga pa prinese čez petdeset funtov, mu bode na voljo dano ga prodati ali pa ga izmotati dati za se in plačilo za-nj dobiti po dobljeni ceni, kadar se bode prodal celi enoletni svilni pridelek, se vé, da se najpred povrnejo stroški izmotanja.

Ako ima kdo še kaj umorjenih mešičkov od preteklega leta in jih želí oddati, naj jih kmali, še pred veliko nočjó meni pošlje. Take bodem primerno dražje plačeval.

V Ljubljani 3. prosenca 1864.

Dr. Jože Orel.

Kaj je kmetijstvu koristniše: kozé rediti ali pa odpraviti jih? *)

Ko je bil Bog prva človeka ustvaril, jima je rekel: Rastita in množita se, ter napolnujta zemljo. I. Mojz. I. 28. Karkoli je Bog ustvaril, vse je človeku v prid storil, pa tudi vsaki kraj zemlje je njemu na korist s potrebnimi stvarmí preskrbel, da človek povsod živeti zamore. Človek živí od žival in rastlin, od tega, kar mu zemlja rodí in redí. Ker so pa kraji na zemlji različni: topli in mrzli, ravni in gorati, so različne tudi stvarí, s kterimi se človek živí.

Ravni in topli kraji so bolj poljedelstvu, gorati in mrzli pa živinoreji ugodni, da človek tedaj v vsakem kraji lahko svoj živež dobí, ako si ga po primeri kraja goji. Ker so pa nekteri kraji tako gorati in strmi, pusti in trdi, da niso ne poljedelstvu, ne težki živini ugodni, je Bog ustvaril ovcé in kozé, ki po strminah hoditi in si živeža iskati zamorejo, da bi taki kraji, brez ljudí, neugodne puščave ne ostali.

Ovcé živé poleti od trave, pozimi od sena in žlahnega, suhega listja; dajo kmetu volno in nekoliko mleka; kozé pa živé poleti od listja in žlahnih zelišč, pozimi pa od bolj pustih stvarí, kot ovce. Poleti dajo obilno žlahnega mleka, ktero zdravniki slabotnim ljudém v zdravilni živež svetujejo. Štiri kozé dajo za pridno (dobro) kravo mleka, in štiri do šest kozličkov, ki so tudi za pridno tele vredni; toraj štiri kozé kravo nadomestijo, naj bodo kraji še tako trdi in pusti, česar osem ovác donesti ne more. Kozé in ovce pozimi mleka nimajo, pa tudi manj zajedó. Kozé živé pozimi od brstja, trdega listja in drugih pustih stvarí, česar druga živina užiti ne more, ker imajo dober vkus in trdne zobé.

Ker so pa kozé sadnim in drugim žlahnim drevesom škodljive, imajo toliko sovražnikov, kolikor dlak. Pa Bog jih ni vstvaril, da bi lahkih in trdnih nog in dobrega vkusa, kakor so, po polji in sadnih vrtih, ampak po visokih gorah, mrzlih hribih in strmih pečinah, kamor goveja živina ne more, svojega živeža iskale, ter kmetu iz pustih krajev dohodkov donašale. Kozé objedajo poleti trnje, robido, česminje in drugo grmovje, kar pašnikom in drugi živini veliko nadlego dela, gojzdom pa tudi v noben prid ni; kdor tedaj pašnike trebiti želí, naj kozé vanje pustí, da bodo pašniki boljši in kozé se redile.

Živina dá gorskemu kmetu najbolji vspeh. Zato mora on svojemu kraju primerno živino rediti; toraj so za strme goré kozé ravno tako potrebne, kakor mrzli in nerodovitni grenski in lapski deželi sedlóni (Rennthiere). Od kod bo kmet pod julskimi gorami denar vzel, da bo shajati mogel, če se mu kozé odvzamejo? Mar mislijo preganjavci koz, da bo kmet za krvinovec, robidnice, trnovce in lešnike, ki rastejo, kodar bi imel kozé pasti, denar prejel, da bo davke opravljal in solí kupoval?

Sicer se ne more tajiti, da kozé nekoliko škode gojzdom res storé, vendar pa ne toliko, za kolikor so tožene; ako se jim pa tudi mala škoda prizanesti noče ali ne more, bi se mogla tudi goveja in konjska živina s pašnikov odpraviti.

Stvarnik sam je preskrbel, da kozé gojzdom naših krajev, ki so sploh bukovega in hvojnega (špikastega) pleména, velike škode ne delajo. Bukovo listje jedó kozé le tistikrat, ko se odpira, dokler ni kakih 14 dni staro, potem pa celo poletje ne več. Ako tedaj v tem kratkem času med drugim tudi za kak bukov list popadejo, drevja vendar ne objedó. Drugači dela v tej reči krava ali konj, ki celo poletje bukovo listje objeda ter grm do čistega objé, kar doseči more, česar koza nikdar ne storí.

Res je, da kozé pozimi brstje jedó, vendar za brst mladih bukovih drevés najmanj marajo, ker je prepust; brsta starih dreves, ki je za cvetje napravljen, pa doseči ne morejo. Pozimi jedó kozé tudi smrečje; ker pa smreka le en vrh ima, je ta tudi bolj močen in trd, da ga koza ne odjé rada, ter rajše postranske vejice obira, kar pa nič ne škoduje. Za mecesnovo drevce pa pozimi zato ne mara, ker obletí pa pust brst ima; toraj kozé v gojzdih, ker le žlahne paše iščejo, tako malo škode storé, da jo po drugi strani s svojo koristjo stoterno povrniti zamorejo.

Ko bi kozé gojzdom zares tako škodljive bile, kakor jih tožijo, bi ne bilo, koder hodijo, nikdar mogoče mladega gojzda zarediti, o čemur pa skušnja drugači učí. — Kjer Soča izvira, v Trenti, so pred 80 leti železno rudo kopali in žgali (zidovje plavža še zdaj stojí), toraj gojzde do čistega pokončali pa rudarstvo popustiti mogli. Ta srenja ima zdaj 52 hiš in 340 duš; nima druzega pridelka, kot nekoliko krompirja in zelja; redí po dvatavžent koz in toliko ovác, pa samo sedem do osem krav; vendar v celi bovški okrajni ni takih smrekovih in mecesnovih gojzdov, kakor v Trenti, od kodar druge srenje teh krajev za poslopja lepega lesá dobivajo. — V tem kraji sta bila nekdaj dva hriba pogorela. Eden je cesarski, drugi pa srenjski; v cesarskega ne smé nobena koza iti, v srenjskem se pa vsaki dan pasejo, in ta se je spet lepo obrastel, uni pa je gol ostal; tedaj ni na kozah, temuč na kraji ležeče, da se gojzd zaredí, ali pa zastane.

Da so pa gojzdje v naših krajih zginili, hribi prazni in goli postali, in se tudi, kakor so nekdaj bili, obrasti ne morejo, niso koze tega krive, kakor se misli, ampak vzroki te neugodne prikazni se morajo drugod iskati in so sledeči:

Prvič, slabo gospodarstvo. Kadar se gojzdje

*) V „Novicah“ in „Pratiki“ so se že večkrat grajale kozé; naj se sliši tudi hvala njih, kakor jo je prinesel „Umni gospodar“ goriški. Vred.

posekajo, bi se ne smelo vse drevje od kraja poseči, ampak se mora tù in tam, posebno proti vrhu gojzda nekoliko starih dreves za seme pustiti, da se spet mlado drevje zaseje in zaredí, pa tudi mlado drevje se mora puščati, da, kadar korenine posečenih dreves pognjijejo, mlado drevje zemljo drží, da se meline in vsadi ne delajo; po tem pa tudi ni treba kakih šest let nobene živine va-nj pustiti, da se gojzd spet obrasti zamore.

Drugič, neugodno vreme. Veči ko je pomanjkanje gojzdov, hujše so tudi povodnji, ktere po črteninah rahlo zemljo razderejo do gole skale; najrajše se to na solnčni strani godí, zato so pa navadno hribi na solnčni strani bolj goli, ko na osonji (senčni). Osonja stran je pozimi, če ne pod snegom, vendar večidel zmrzla, tedaj v miru; drevje ohrani svoj sok, kakoršnega je jeseni imelo; zato pa tudi spomladi hitreje požene, ko na solnčni strani; tudi na solnčni strani sneg pada, pa od solnca ogret, ali s plazom odleti, ki drevje lomi in zemljo razdira, ali pa hitro skopní, da potem zmrzlina zemljo razganja, solnce pregreva in v meline ali v nerodovitne puščave spreminja.

Tretjič, nemila sekira. V srenjskih pašnikih in gojzdih hoče vsaki prvi gospodar biti in vse sam imeti; zato nihče škode ne varuje; še celó iz zgole hudobije in nevošljivosti padajo vrhi mladih drevés, kakor da bi les nič vreden in potreben ne bil.

Zato bi bilo važno in koristno, da bi se, kar les zadene, pašniki in gojzdi med kmete razdelili, da bi vsaki svoj del branil in gojil; ter vidilo bi se, koliko dobro gospodarstvo pomaga, da gojzdi napredujejo. — V dokaz te trditve naj sledeči resnični izgled služi: V Hudajužni na Tominskem so bili kmetje pred 50 leti kos pašnika med se razdelili, da bi lés odgojili (zredili), in res imajo zdaj lep črn gojzd smrekovega lesá za svoje potrebe, če tudi koz niso ne odpravili ne jim va-nj branili. — Naj bi tedaj slavna kmetijska družba te zadeve v prevdarek vzeti blagovolila, ter neugodnim napakam srenjskih pašnikov in gojzdov, kakor vé in zná, v okom prišla, kar bi gotovo veliko več pripomoglo gojzdom v napredovanje, kot pa odprava koz, ki so gorskim krajem neovržljivo potrebne in kmetijstvu koristne; toda preveč jih vendar biti ne smé, da bi po sili škode ne delale; zakaj kozé v hudi lakoti vse, kar doseči morejo, objedó; to se vidi pred hlevom in na pot, ko na pašo gredó, kar se pa v gojzdu, kjer si imajo kaj izbrati, nikdar ne godí; zato bi mogli gojzdnarji dobro pogledati, kaj kozé na paši, pa ne kaj v sili, po poti gredé, jedó, in potem sklep storiti, da zavoljo majhne škode, ki jo kozé naredijo, ni vredno vse koristi, vsega prida, ki ga po drugi strani donašajo, odvzeti ubogemu kmetu, ki mora vendar tudi svoje dohodke imeti, če hoče shajati. Fl....r.

Slovstvene stvari.

O književnih zadevah.

Gotovo je, da knjižnice (bukvarnice) izobraženju narodov pomagajo veliko. One dajejo književnikom (pisateljem) gradiva, na ktero se dajo nove poslopja znanosti postaviti. Brez knjižnice je književnik riba brez vode. Al ne manj rabijo knjižnice tudi prosveti in omiki prostega ljudstva, ker posamni ljudjé iz knjig nabrano seme med rojake sejejo, zastarele razumke čistijo, nove v plodno zemljišče zasajajo. Vsakoršne pa vednosti in znanosti telesno in duševno blagostanje narodu privabljajo, narodni ponos krepčajo, do državljanske ga veljave povzdigujejo. Kako marljivo so Italijani, Francozi, Nemci in drugi izobraženi narodi na začetku svojega izobraževanja kakor vsakojako omikavno orodje sploh, tako pa posebno knjige nabirali! Kako neutrudljivo še dandanašnji iščejo starih, pa shranjujejo nove knjige! Glasovite knjižnice: vatikanska, parižka, oksfordska, upsalska, bečka dvorna itd. so tako rekoč orožnice duha, shrambe človeške izobraženosti, ponos in dika dotičnih narodov. Koliko potrebnejše so pa knjižnice še le nam Slovencem! Koliko poduka je še našemu ljudstvu treba! Kako zaspan in nezaveden je še naš prosti rojak, ki na vse druge narode več zaupanja in spoštovanja stavi, nego na sebe samega, ker se mu še ne sanja ne, da tudi on ima pravico in dolžnost pokazati, kaj veljá. Al zaupanje v sebe samega izvira le iz poznanja svojih močí; na to spoznanje pa narode posebno vodi izobraženost. Po knjigah pa se dandanašnji najlože razširja omika. Če je tedaj kteremu koli narodu treba knjig in knjižnic, našemu jih je krvavo treba. Brez knjižnic seme književne delavnosti ne bode kalí pognalo, brez pomočí knjižnic ne bode narodna omika globoko se vkoreninila.

Še posebno imam šolske knjižnice po mestih v misli; njih važnost naj kratko povem. V šoli se samo temelj znanostim polaga; al kakor golo zidovje še ni pripravno stanovališče, tako tudi šolski nauk sam še ne zadostuje življenju. Mnogo potrebnih rečí se zavoljo pomanjkanja časa celó ne dá v šoli spomeniti. Šolske tedaj nauke podpirati, dopolnjevati in pomnoževati: to je knjižnicam prepuščeno. Ako so pa knjižnice že z učnega stališča silno potrebne, so pa Slovencem gledé národnosti še mnogo potrebnejše. Našemu dijaku, ki je v mestu navadno zapuščen, bi morale hišnega učitelja, ljubeznjivega odgojitelja in prijatla učenika namestovati. Kar v učilnici ni dobro razumel, to bi mu imele slovenske knjige tolmačiti; kar bi ga pameten odgojitel imel učiti, to naj bi nadomestovale knjige sposobne. Zlasti v današnji dôbi, ko naše učilnice še niso z vsem po zahtevanji narodnih pravic vredjene, bi imele knjižnice toliko večo nalogo. Da bogate slovenske knjižnice tudi učiteljem in omikanemu občinstvu dobro strežejo, tega ni treba dokazovati.

Ako je vsacemu narodu prirojeno, da skrbí na vso moč za svoj dušni in telesni prid, in ako je izobraženost tista pot, po kteri se dá lože priti do zaželenega cilja in konca, tedaj moramo izobraženosti tudi vsake vrata, ki so do sedaj zatvorjene bile, odpreti, posebno pa knjižnic svetišča, kjer se duhovi preteklih in sedanjih časov k izobraživnemu pogovoru zbirajo. Nabirajmo toraj zaklade zares podučnih in zanimivih knjig; ponujajmo tečno dušno hrano naši uka željni mladini, ktera je nada in porok naše bodočnosti; povišujmo izobraženost našega roda, in pokažimo, da nas je volja in moč, povzdigniti se na stopnjo, kjer stojé drugi omikani narodi!

V Gorici. N.

Slovensko slovstvo.

* *Liturgika, to je, sveti obredi pri vnanji katoliški službi božji; za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost, spisal Anton Lésar, katehet ljubljanske realke, tiskal in založil Karol Viniker v Brnu 1863.*

Tako je imé prekrasni knjigi, ki nam ni bila le silno potrebna za šolsko rabo, ampak kakoršne smo v cerkvenem svojem slovstvu jako pogrešali. „Novice“ so svojem čast. bravcem to važno knjigo sicer že naznanile, danes pa hočejo o nji nekoliko obširneje govoriti. „Danica“ jo je imenovala „cvetno spomlad“, „Novice“ ji pa rekó „spomladna cvetica“ — cvetica po njenem podučnem obsegu in jeziku, spomladna pa, ker je tako rekoč prva na tem polji, saj v svoji sestavi. V gladkem, čistem in sploh lahko umevnem jeziku ti ne našteva le skoraj vseh katoliških

naših obredov, temuč ti jih tudi po najboljših virih razlaga, razjasnuje in njihovo zgodovino ob kratkem pripoveduje. Po kratkem vvodu ti pred oči stavi v svojem prvem delu posvečevavne obrede: daritev sv. maše, sv. zakramente (svetstva), posvečevanja sploh, posebej poglavitniše blagoslavljanja in blagoslove; v druzem delu pa poveličavne obrede ali cerkveno službo Božjo: molitev, bratovšine, procesije (obhode) božje pota (tudi romarske cerkve rimske) petje, godbo, sv. čase in dneve po treh cerkvenih dôbah (božične, velikonočne in binkoštne). — Pa tudi po vnanji obliki je jako lična ta knjiga in čast dela tiskarju in založniku g. Karolu Viniker-ju v Brnu. Njeno vrednost zlasti tudi zvišuje pridjani imenni in rečni razgled v abecednem redu. Ta izvrstna knjiga obsega 16 pôl in veljá le 1 gold., dobiva se pri bukvarjih vseh slovenskih krajev, ki jo hočejo prejemati od založitelja iz Brna. — Toliko je menda našim bravcem zadosti priporočila, da si jo omislijo. Kdor jo le kolikaj pregleda, prepričal se bo, da je naša sodba resnična in pravična. Jako bode koristila slovenski naši mladini, gotovo bo pa tudi čast. duhovnim pastirjem zlajšala razlago katoliških obredov že s samim imenoslovjem (tehničnimi izrazi). Nadjamo se, da se ji bodo vrata odprle pri Slovencih sploh. Zlasti je tudi pripravna ta knjiga za šolske darila.

Pregled slovenskega slovstva v letu 1863.

Že več let donašajo „Novice“ o svršetku leta pregled duševnih proizvodov slovenskega naroda, da svet vidi, kako se pomnožuje slovstvo. Od 1859—1863 je šlo le počasi naprej, čeravno spešno — letos pa je napravila naša književnost orjaški skok namesti dozdaj navadnega koraka. Dospeli smo letos tako visoko, kakor še menda nikoli popred. Naša skrb mora tedaj biti, da vzdržimo na tej visočini domačo književnost ter da se ne damo riniti ne za las nazaj. Prišle so v preteklem letu sledeče dela na dan:

a) Novinarstvo:

1. Novice; 21. tečaj, vrednik dr. Janez Bleiweis v Ljubljani.
2. Zgodnja Danica; 16. tečaj, vrednik Luka Jeran v Ljubljani.
3. Slovenski Prijatel; 12. tečaj, vrednik Andrej Einšpieler v Celovcu.
4. Slovenski Glasnik; 6. tečaj, vrednik Anton Janežič v Celovcu.
5. Učiteljski Tovarš; 3. tečaj, vrednik Andrej Praprotnik v Ljubljani.
6. Naprej; 1. tečaj, vrednik Miroslav Vilhar v Ljubljani (78 listov).
7. Umni Gospodar; 1. tečaj, vrednik Andrej Marušič v Gorici.
8. Torbica jugoslov. mladosti; vrednika Nikomed Ravnikar in Lj. Tomšič v Zagrebu.

b) Cvetje iz domačih in tujih logov; izdaja Anton Janežič v Celovcu. Rodilo nam je v 6 zvezkih sledečega sadú:

9. Na sveti večer o polnoči; epična pesem v 3 spevih zložil Gr. Krek.
10. Virgiljev Georgikon, to je, poljedelstvo, 4. bukve, poslovenil rajni dr. Jože Šubic.
11. Sofoklov Ajant; žaloigra, iz grščine poslovenil Matija Valjavec.
12. Kitica Andersonovih pravljic; poslovenil Fr. Erjavec.
13. Veronika desenička; epična pesem v 15 spevih, zložil Jož. Frankolski.
14. Sv. Ciril in Metod; prigodbe in povesti v spevih, zložil Anton Umek.

c) Društvo sv. Mohora v Celovcu; šteje že 1522 letnih in 140 dosmrtnih udov. Matica je narastla do 3250 gold., spravilo je na svitlo:

15. Slovenske večernice; 7. zvezek zapopade: Življenje treh kranjskih bratov od J. Cigler-a.
16. Slovenske večernice 8. zvezek.
17. Zgodbe sv. cerkve, spisal Anton Lésar.
18. Koledarček za leto 1864.

d) Koledarstvo razun koledarčka družbe sv. Mohora:

19. Domač koledar slovenski za leto 1864; 9. tečaj, spisal Peter Hicinger.
20. Vélika pratika za leto 1864; spisal dr. Janez Bleiweis.
21. Viseča pratika za leto 1864; založil J. Giontini.

e) Muzikalno slovstvo:

22. Bohinska popotnica; dr. L. Toman-u posvetil Dragotin Krištof.
23. Četvorka iz jugoslov. napevov; složil dr. Benjamin Ipavic.
24. Ivanka Slovenka za dvospev, možki glas in glasovir složil Anton Hribar.
25. Spominke; kadrilja po slovenskih napevih posvetila dr. Jan. Bleiweis-u kranjska čitavnica.
26. Pomnice; kadrilja po slov. napevih posvetila Fid. Terpincu kranjska čitavnica.
27. Slovenska maša za moški čveterospev, violon in orglje, zložil Janez Miklošič.
28. Glasi gorenski; 8 pesem za čveterospev, zložil Andrej Vavken.
29. Razun tega je treba omeniti pesmi „Kdo je mar“, kteri je več skladateljev napravilo napeve, med kterimi je bil poslavljen Gaš. Mašek-ov. Za tim so napevi, ki jih je donašal „Učiteljski Tovarš“.

f) Različne dela:

30. Staroslovenska slovnica; spisal Jož. Marn.
31. Zlati klasi; na svitlo dal iz kol. slov. dr. Jan. Bleiweis.
32. Kratek kranjsko-slovenski besednjak; sestavil Nikomed Ravnikar.
33. Hitri računar; 2. natis, in nova štempeljska tabela, izdal A. Dzimski.
34. Zgodovina ss. apostelnov Cirila in Metoda; iz českega po Bily-u poslovenil Janez Majciger.
35. Pesmarica; zbirka slovanskih pesem, vredil dr. Radoslav Razlag.
36. Slovenska slovnica; spisal Anton Janežič.
37. Hermanov govor v graškem dež. zboru; poslovenil Fr. Levstik.
38. Prvi nauk v lepo- in hitropisji; poslovenil Anton Lésar.
39. Lepopisni izgledi; spisal Fr. Grkman.
40. Darek pridni mladosti; 2. zvezek, izdal Andr. Praprotnik.
41. Čudne poti božje vsemogočnosti; spisal Fr. Bunc.
42. Abuna Soliman; sestavil Anton Umek, založil Luka Jeran.
43. Postonjska jama; popisal dr. Etbin H. Costa.
44. Goriški letnik; 1. tečaj, na svitlo dal France Zakrajšek.
45. Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji; 1. leto, spisal Jož. Marn.
46. Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska; spisal Matija Majar.
47. Nauk za mladino od M. A. Mureta; poslovenil Anton Umek.
48. Krški raki za kratek čas; drugi košek.

49. Narodne noše kranjske; na svitlo dal Jožef Blaznik.

50. Liturgika; dva dela, spisal Anton Lésar.

51. Program gimnazije v Mariboru je prinesel: Delitev in vodilne misli Demostenovega drugega govora s prevodom; spisal Jos. Šuman.

52. Program novomeške gimnazije: O časoslovji latinskega jezika v primeri s slovenskim; spisal P. Ladislav Hrovat.

53. Program goriške gimnazije: o slovenskih narodnih pesmih; spisal Janko Pajk.

54. Program ljubljanske realke: Slovenska slovnica v pregledih; spisal Anton Lésar.

55. Slovenski letopisi glavnih šol so izišli v Ipavi, Loki, Postojni in deloma v ljublj. št. Jakobški šoli.

56. Makrobiotika ali nauki, po kterih se more človeško življenje zdravo ohraniti in podaljšati; po Hufeland-u spisal dr. M. Prelog.

57. Občna povestnica; spisala Matija Vertovec in Miha Vernè. Priloga „Novic“ (poslednje 3 pôle).

58. Marija naša pomočnica, povest za mlade in odraščene ljudí.

59. Zlati vek ali spominica ss. Hermagoru in Fortunatu, sv. Nikolaju in sv. Cirilu in Metodu; spisali: Čebašek, Hladnik, Hrovat, Jeran, Kovačič, Lésar, Lotrič, Marn, Terstenjak, Umek, Vončina.

60. Drobticne za leto 1863; 17. tečaj. Izdala bogoslovska knjižnica v Mariboru, vredil dr. Jož. Ulaga.

61. Zgodbe svetega pisma stare in nove zaveze za ljudske šole, s podobšinami in 1 zemljopisom, poslovenil Anton Lésar, izdala c. k. šolsko-knjižna založba na Dunaji.

62. Zgodbe katoliške cerkve in pravila lepe obnaše. Prvi del „Slomšekovega ponovila“ za nedeljske šole v druzem natisu, vredil Anton Lésar, izdala c. k. šolsko-knjižna založba na Dunaji.

63. Sveto pismo stare in nove zaveze, z razlago po Alioli-ji, leta 1856 pričeto, letos dovršeno, izdano na povelje in stroške preč. ranjega ljublj. knezoškofa Antona Alojzija Wolfa, vredoval Juri Volec.

g) V drugih narečjih se je spisalo o slovenskih zadevah:

64. Uspomena na Sloveniju; spisal Anton Kos.

65. Kratek pregled slovenske literature; napisal Ivan Macun.

66. Jihoslovani, iz slovnika naučneho v Pragi.

67. „Anton Martin Slomšek in seinem Leben und Wirken“, spisal Fr. Kosar.

68. Stimmen aus Innerösterreich; vrednik Andrej Einšpieler.

Razun tega je izišlo dosti molitvenih knjižic, prestavilo se in predstavljalo več gledišnih iger. — Osem slovenskih čitavnic že deluje spasonosno za dušni blagor našega naroda, snujete se ravnokar še dve novi v Ptuju in Celovcu, in sčasom bi se utegnile ustanoviti v Črnomlju, Ipavi, Novomestu, Kamniku, Slovenski Bistrici, Ljutomeru itd. Če bomo dočakali čitavnic tudi v manjih mestih in trgih slovenskih, potem pa matice slovenske, bomo napredovali še čisto drugače kakor letos. Bog daj srečo in blagoslov!

V Zagrebu. A. K. Cestnikov.

Kratkočasno berilo.

Kopica pripovedk iz življenja cesarja Jožefa II.

Cesar Jožef II., sin cesarja Franca I. in Marije Terezije, vladar avstrijanski od leta 1765 do 1790, je bil ravno tako priljuden kakor bistroumen mož. Rad je skrivé, da ga niso poznali, zahajal med ljudí in se ž njimi pogovarjal, da je marsikaj izvedil, kar sicer vladar ne izvé, pa vsak če tudi še tako prost človek, je smel k njemu. Sprejemal je ljudí na posebnem mostovžu. Cele bukve so napisane pogovorov, o kterih se pripoveduje, da jih je imel ž njimi. Damo svojim bravcem kopíco tacih zanimivih pogovorov.

* Nekega dné pride jud, ki se je bil dal krstiti, na mostovž in pripoveduje cesarju na dolgo in široko, koliko je za človeški rod storil, da se je dal krstiti in je tudi svoje brate in sestre na to pregovoril; nazadnje prosi cesarja, naj mu dá — penzijo zavoljo tega. Cesar ga prime za roko ter reče: „Tako lepo in dobro ste storili, da mi ni mogoče vas plačati; tega ne more noben človek storiti; to je samo Bogu mogoče, in ta bo to tudi storil, ako se niste pokristjanili iz golj dobičkarije.“

* Nek bogatinec je prosil cesarja Jožefa štipendije svojemu sinu in pripelje sina tudi na mostovž. Sin je bil vès nališpan in imel je dve uri z dolgimi verižicami, s kterimi se je igral, ko je oče cesarju razkladal, da brez tuje pomoči svojega sina ne more študirati dati. Cesar mu reče: „Šaj kaj tacega tudi ni treba. Vidim, da vašega sina ure veselé, naj se raje za urarja učí.“

* Neka kmetica pripelje svoja dva sina pred cesarja in reče: „Presvitli cesar ste dali oklicati, da so samo edini sini vojaščine prosti. Jelite, potem sta moja fanta prosta, ker sta moja edina sinova?“ — „Ženica! vi ste še modrejša kot postava; zato naj se zgodí, česar zahtevate“ — ji reče cesar.

* Nek fajmošter je prosil cesarja, da bi mu privolil sveto deželo obiskati. Jožef mu prijazno odgovorí: „Vaš pobožni namen mi dopada; svetujem vam pa vendar, da bi rajše še tako dolgo počakali, da svoj dobro zasluženi pokojni stan nastopite. Za ta čas pa opravite Bogu bolj dopadljivo djanje, da kot dušni pastir svoje dolžnosti domá spolnujete in svoje farane pridno učite.“

* Mlad človek žlahne rodovine je dobil imenitno službo in pride cesarju se zahvalit. „Presvitli cesar — reče — te častí nisem vreden.“ — Jožef mu odgovorí: „To pač sam dobro vem; podelil sem vam to službo samo, da se sitnosti vaših staršev znebim.“

* Nekega profesorja, kteri se mu je prišel poklonit, je vprašal cesar: „Ktere jezike učite mlade plemeniče v Terezijanu?“ Profesor mu odgovorí: „Francozki, italijanski in angležki jezik!“ — „Zakaj pa ne tudi českega?“ — praša Jožef dalje, ki je sicer nemški jezik najbolj širil po šolah — „saj imam več českih kakor pa francozkih in angležkih podložnikov!“

* Nek prosivec je prišel v obleki iz francozkega sukna. Jožef stopi k njemu, potipa njegovo obleko z roko in ga vpraša: „Kakošno je to sukno?“ — „Francozko.“ — „Kaj bi nosili, če bi tacega ne bilo?“ — „Pomagal bi si s tem, ki bi se domá dobiti utegnilo.“ — In vi hočete službo v mojih deželah?“ ga vpraša Jožef mrzlo in se obrne od njega.

* Nekega dné je slišal cesar vojaka, ki sta bila pred njegovimi vratmi na straži, nevoljno čez-nj govoriti. K njima stopi in reče: „Ljuba moja, ako hočeta tako o meni govoriti, pojdita vsaj spred vrat, da vaji ne bom slišal.“ Preplašena poklekneta vojaka pred cesarja in nihče ga ni odsihmal bolj hvalil, kot ona dva vojaka.

* Cesar je dal prepoved oklicati, da ženstvo ne smé obleke imeti, v kteri gole prsi kaže, češ, da se to ne spodobi. Vkljub tej prepovedi pride na mostovž neka gospá malo manj ko tako napravljena. Cesar vidi, da je stara, grda in suha ko trska; reče ji tedaj: „Vas moja prepoved ne zadeva; to je edina milost, ktero Vam morem skazati.“

* Neki kmet je prišel k cesarju in mu dal bukve nazaj, rekoč, da ne mara za nje, ker se ne spolnujejo. Bile so postavne bukve. Kmeta je namreč njegova grajščina stiskala. Jožef je preiskal pritožbo in pomagal kmetu.

* Ubog kmetič je prišel k cesarju in ga prosi podpore, rekoč, da se mu godí, kakor v nebésih. Jožef ga praša, kako neki to misli, ker bi nikake podpore ne potreboval, če bi se mu res tako godilo. Kmet odgovorí: „V nebesih ne jejo in ne pijejo!“ Cesar je uslišal njegovo prošnjo.

* Uboga žena se je rila do cesarja, da bi mu prošnje pismo podala. Stražnik jo nekoliko ojstro zavrne. Cesar ji reče: „Ako ubozih ljudí ne poslušamo, kadar nam tožijo, kako bo Bog nas poslušal, kadar njemu kaj tožimo.“

* Nekdo je s prošnjo prišel k cesarju na mostovž kaj drago oblečen. Jožef ga praša, koliko ga ta obleka stane; odgovorí mu: „500 goldinarjev.“ — „Tako!“ — reče cesar — vzemite si od obleke penzijo; jaz nisem tako bogat, da bi si mogel obleko za 500 fl. kupiti.“

* Meseca novembra 1787 sta se sošla generala Lascy in Lavdon na mostovžu pri cesarju. Jožef praša Lavdona: „Koliko časa, mislite, bo treba, da Beligrad premagate?“ Lavdon odgovorí: „Presvitli cesar, ako je vse pripravljeno, kar je za obsedo mesta treba, si upam v desetih ali dvanajstih dneh mesto v svojo oblast dobiti!“ Lascy je mislil, da je Lavdon pač enmalo preveč govoril, al cesar ga prime za roko ter reče: „Midva, dragi Lascy, mu morava že verjeti, zakaj nobeden naji še ni nikoli nobene trdnjave premagal.“

* Leta 1782 je bil papež Pij VI. na Dunaji. Nekaj dni pred njegovim odhodom pride neki kmet zjutraj zgodaj na mostovž in čaka ondi do večera, da bi papeža vidil. Zvečer ob sedmih ga zagleda cesar in praša, kaj želí. Kmet mu odgovorí, da je deset milj deleč prišel in že celi dan tù stojí in čaka, ker bi papeža rad vidil. Cesar mu reče smehljaje, naj gré ž njim ter ga pelje sam k papežu, kteremu je želja kmetova tako dopadla, da ga je blagoslovil, pa mu še svetinjo podaril. Ko je šel kmet vès vesel iz cesarjevega grada, je rekel zunaj straži: „Oj, če bi to moji rojaki vsi vedili, da dajejo sv. oče tudi še denarjev, vem, da bi bilo celo selo prišlo.“

* Nekega dné je stal star, sivoglav kmetič na mostovžu z dvema jerbasčekoma; cesar ga praša, kaj da hoče? Kmetič odgovorí mu: „Želim, da bi cesar jerbasčeka z rudečimi jagodami v dar vzeli?“ Cesar ga pogleda, se spomni in ga praša, ali mu jih ni že kdaj v dar prinesel. „Da, presvitli cesar! ko je bila ruska vélika knežinja tù.“ Cesar vzame oba jerbasčeka, podari kmetu dva cekina in mu reče: „To je bilo pred petimi leti, takrat ste bili 74 let stari, jelite? Nosite mi še deset let, ako bom še živel, tacih jagod iz svojega gojzda, pa vselej v jeseni, in zlo me bo to veselilo!“

* Leta 1783 je prišla k njemu žena s tožbo, da njeni mož z njo grdo ravná in prosi cesarja na kolenih, naj ji privoli, da se loči od moža. Cesar ji reče: „To ni meni prav nič mar.“ Ko zvita baba vidi, da svojega namena ne doseže, reče, da je njeni mož tako hudoben, da s svojim jezikom še celó cesarju ne prizanese. Cesar ji odgovorí mirno in kratko: „To pa tebi nič ni mar. Spolnuj svoje dolžnosti, potem bo mož tudi svoje spolnoval. Z Bogom!“

Dopisi.

Koroška. Iz belaške okolice. ⊕ — Čeravno nemškutarčki v naši okolici delajo, kar morejo, da vodo napeljujejo na svoj malin, in celó želé, da bi se domači jezik tudi iz naših ljudskih šol umaknil*), se vendar lepo slovenski duh razvija in krepi. Da se pa rodoljubje čedalje med ljudstvom bolj izbudí, smo napravili „slovensko družbo“, ktere namen bode, utemeljiti sčasoma slovensko knjižnico, da se tako tudi prosto ljudstvo za napredek zdrami. Že je nam nekaj rodoljubnih duhovnih gospodov podpore prireklo, in tako se nadjamo, da bode uspešno napredovala mlada naša družba. — 28. u. m. smo se prvikrat nekteri pri obče spoštovanem rodoljubu g. Iv. Dermuc-u, po domače pri Pekiču, sošli, kjer smo se v različnih rečéh pomenkovali, se kratkočasili in slovenske pesmi peli. Kmetje so pripovedovali, da so jih sosebno „Novice“ za narod vnele in za napredek spodbudile. Radostni smo se ob 8. zvečer razšli s srčno željo, naj se naša družba množí in národni duh saj toliko razcveta, da se mati Slava ne bode več solzila nad svojimi otroci! — 30. u. m. sem bil v celovški čitavnici, ko ji je ravno od sl. deželnega glavarstva dovoljenje došlo, kar je izvrstno družbo tako razveselilo, da živio- in slava-klici so navdušeno doneli po sobani. Bog daj srečo mladi čitavnici!

V Trstu 9. jan. φ. — Novo leto nam je prineslo strah in grozo. Uže prvi dan je vstala močna burja in sneg je šel, kakor bi cunje trgal. Ponoči je nastopil mraz in dobili smo led skoraj po vsem mestu, burja pa je rastla in 4. dné tako narastla, da je dimnike podirala, strehe odnašala, ljudí, kakor muhe metala. Naši časopisi pravijo, da od leta 1802 ni bilo take vihre in da se je zgodilo tisoč nesreč. V pristanišči so bile skoraj vse ladije poškodovane, več ljudí je nevihta ubila, samo v mestno bolnišnico so prinesli 24 hudo in nad 100 ranjenih oseb. Gorjé je bilo deklam, ki so morale vodo nositi. Cena vsega najpotrebnejšega živeža je četrti dan zelo poskočila, mnogo prodalnic je bilo zaprtih, v mesnicah ni bilo več mesá, mleka nismo imeli, še za kruh je bilo težko. Kdor ni moral, ni šel iz hiše. Dobro je bilo, da so na mnogih krajih poleg hiš privezali vrví, da so ljudjé se mogli držati, to pa je bilo zlo, da ledú na mnogih krajih niso niti odpravili, niti ne s peskom potresli.

Iz Trsta. *(Slovanski jezik pri c. k. oficirjih. Kako se nekteri kmetje spakujejo. Petje v Barkoli in Bezovici. Prvi sneg in zadnje češnje. Čitavnica.)* Z velikim veseljem sem zvedil, da tukajšnji soldaški častniki ali oficirji so že zdavno prejeli ostro pa hvale vredno povelje, da se učijo slovenskega jezika in jim je tako mogoče, razumeti prostake in pa ž njimi govoriti, kadar je treba. — Kako da se še vedno nekteri naših slovenskih ljudí spakujejo z nemščino, ktera jim toliko od rok gré kakor zajcu boben, mi dokazuje smešnica, ki sem jo nedavno o ti zadevi zvedil. Na kolodvoru rakekovem so bili nedavno stopili v voz štirje kmetje — trdi Kranjci. Eden ni hotel ne besede v svojem domačem jeziku pregovoriti s svojimi tovarši, ampak je po vsi sili lomil nemščino ž njimi in še z nekimi druzimi, ki so v tistem vozu sedeli, čeravno so mu ti le po slovenski odgovarjali. Med drugim kvasanjem je tudi djal: „Willst nicht Fenster ausmachen?“ Na to ga nek nemšk popotnik zavrne, rekši: „Aber, lieber Herr, was hat Ihnen denn das Fenster gemacht?“ — „Das kommt harein Luft“ — mu kmet odgovorí, ki še ni nehal s svojo lepo nemščino! In na take abotne ljudí naletí človek še pogostoma, da se po pravici tujci iz njih norca delajo. —

---

*) Napravili so namreč mesca maja u. l. nekteri županje — rojeni Slovenci in s čisto slovenskimi priimki — do slav. deželnega glavarstva prošnjo, naj se v 3 ljudske šole naše občine (bekštajnske) vpelje nemški jezik kot učni jezik, ker s slovenskim jezikom se ne pride čez Koren (!), le do kanalske in le skoz mali del ziljske doline in do reke Zile, — in še več takih neslanih rečí! Pis.

O petju naših Slovencev v Barkoli ali pri sv. Jerneji blizo Trsta sem ob priložnostih že večkrat kaj lepega, slišal; pred nekimi dnevi sem se pa sam prepričal, kako izvrstno da pojó, zlasti v cerkvi. Zeló sem se veselil ko sem jih poslušal. „Ali to ti je pač petje! — sem si mislil — to so ti grla, to je glas, to je skladnost! Al velika žalost me je pa obšla, ko sem skoraj vse drugo ali nasprotno našel v Brezovici blizo Materije v gornji Istrii, čeravno sem bil nekdaj slišal, da tudi tam se v cerkvi prav lepo poje. Peli so slabo, in pa tudi že stare pesmi, ki se nikjer več ne slišijo. Vrh tega so peli „tantum ergo sacramentum“ in „genitori genitoque“ po — latinski v kmečki cerkvi! Čuda je, da učitelju, ki je ob enem tudi orglar, ni mar za to, kar se lepo drugod godí! Čul sem vendar, da se bo ta napaka popravila in sicer po skrbi vrlega novega župana gosp. Ivana Ličana. — Velik mraz in strašna burja, ki je ni bilo take v Trstu že od leta 1802 do druzega in tretjega tega mesca, sta dala priliko tukajšnemu listu „Osserv. Triestino“ pisati te-le zanimive vrste v prvem letošnjem listu: „Prvi sneg in zadnje češnje smo vidili danes (to je drugi dan prosenca) skupaj v Tergestu. Češnje, ki so bile začele prihajati že rudeče, so zrejale pod milim nebom na neki njivi kraj drevoredov blizo sv. Andreja, sneg pa je padel preteklo noč z vragovim viharjem. Led, ki danes izjemno škriplje po naših ulicah, se ni mogel bolj očitno na laž devati, kakor da so razpostavili sadja pridelanega izvan letne dobe, in pa skoraj dozorjenega po zeló prijaznim podnebjem.“ Čudno zares! — Podoba je, da vse druge čitavnice, ki jih imamo dozdaj po slovenski zemlji, so živejše, kakor je tukajšnja. Ne vem, kaj prav je tega krivo. Le to vem, da skoraj vsi udje tožijo, da čitavnica ni v sredi mesta, ali da je saj preveč na strani in zatoraj predeleč, da bi jo udje utegnili obiskati bolj pogostoma. Čujem vendar, da se bo to vendar v kratkem primerno popravilo in da bo potem konec tožbam. — Ob neki priložnosti sem pregledaval marsiktere molitne bukvice, ki se jih Slovenci posluževajo, pa našel sem, da je v njih še zmiraj veliko germanizmov, na pr.: „štrafenge“, „gnada“, „žegen“ itd. Ali bi se vsaj enkrat dalo temu v okom priti? Mislim, da lahko, če se le hoče!

Nabrežina 6. prosenca. M-č. — Od 1. do 5. t. m. zvečer je tukaj snežena burja strašno razsajala. Zavoljo zametov so na železnici trije hlaponi med Nabrežino in Trstom v snegu zaostali, nobeden vlak ni mogel iz Trsta in tudi iz Tržiča (Monfalcone) v Nabrežino ne. Poštno štafeto so morali v Trst in Gorico čez hribe in doline peš pošiljati in tudi po telegrafu ni bilo mogoče naznanil dajati. Veliko popotnikov je bilo prisiljenih, te dneve tukaj prebivati; državni minister vitez Schmerling, vrnivši se iz Benetk, je bil primoran zavoljo hudega vremena v Gorici ostati; vojvoda modeneški iz Laškega prisedši, je s posebnim vozom pot do Trsta srečno zmogel. Danes so začeli vlaki od vseh strani dohajati. Med Nabrežino in Devinom so v tem hudem vremenu trije popotniki zmrznili. Tudi že od 1. dné t. m. pogrešajo nekega domačega človeka iz Prečnika, bližnje vasi; bojé se, da ni tudi njega nesreča zadela. — Dasiravno je preteklo leto tukaj bila huda suša, ste vendar trta in oljka obilo rodile, tako, da je še mnogo dobrega vina in olja po pošteni ceni na prodaj.

Iz ipavske doline 6. pros. A. Ž. — Nastop novega leta se je pri nas s strašno zimo napovedal. Medlo je in burja je strašno razsajala, da stari ljudjé take nevihte ne pomnijo. V Št. Vidu in okolici je mnogo gospodarjev, kterim je samo pri strehah, ktere so pri nas zgolj z opeko, s kamnjem obloženo, ali pa s škrlmí krite, burja do 100 gld. škode napravila; tudi več dimnikov je podrla in z zvonika vrgla vogalen kamen, kteri kake 3 cente tehta; cesta in ulice so z opekami in kamnjem bile posejane; veliko čudo je, da ni pri ti priliki kakega človeka nesreča zadela, kar bi se pa bilo žalibog! kmali pripetilo. Naš gosp. okrajni predstojnik v družbi še enega uradnika namreč je, vrnivši se iz Vrabč po službenem ogledu, prav blizo Št. Vida omamljen in oslepljen od snega in strašne burje v neki vrt v zamet zagazil, iz kterega bi se bil težko rešil, ako bi ne bila pomoč še o pravem času mu došla, ktero mu je gosp. okrajni zdravnik, ki je tudi na omenjenem ogledu bil pa na konji naprej jahal, iz bližnje gostivnice poslal. — Še le peti dan je burja nehala, in se nam je zopet prijazno solnce prikazalo. Zdaj še le drug drugemu pripoveduje, koliko groze je doživel te dni.

S Pivke 10. jan. Takošne burje, kakoršna je bila v prvih dneh novega leta na Pivki, skoraj ljudje ne pomnijo: prav za prav ni bila burja, je bil le grozovit vihár, ki je zlasti više po Pivki, pri Šempetru, v Zagorji, Knežaku in Bistrici več streh popolnoma razmetal in nektere daleč odnesel; v Šempetru je skoraj vse opeke s cerkve vrgel. Potihnil je zdaj vihár, pa mraz se bolj čuti. — Dokler je bila zima toliko voljna, so se v postojnski jami razne dela zvršile, ki so se že več časa potrebne kazale. Razširjeni so bili namreč nekteri ozki prehodi, zvikšan je bil nizki predor v novi Franc Jožefovi jami, povečan je bil tudi prostor pred vhodom v jamo. Med tem delom so se nektere kosti jamskega medveda našle v stranskem hramu poleg plesišča, morebiti se bo v ondašnji ilovici še celo medvedovo hrodje razodelo, kakor se je bilo poprej zgodilo na plesišči. Pred vhodom v jamo se je pri razširjanji prostora pokazala luknja v stransko široko jamo, ki drží proti veliki cerkvi ali velikemu domu; vidi se, da je unanji konec te jame le z razdrobljenim skalovjem in zasipom zaprt, in tako se spričuje ljudska pripoved, da je Pivka pred časom pri tej prostorni odprtini pod zemljo tekla, dokler velik posip z brega ni tiste jame zagradil. Po nekterih zgodovinskih naznanilih bi se utegnilo soditi, da se je ta posip zgodil krog leta 1590, ko je bil hud potres; takrat pravijo, da je voda tri leta stala po pivški dolini, dokler si ni pri drugi strani pod zemljo poti odprla. Razun poprej povedanih del pri postojnski jami se delajo tudi priprave za novo, bolj prostorno in položno cesto iz trga proti jami; nova pot je že razmerjena, stroški tega dela so precenjeni; le o tem gré dalje pomenek, kako se bodo obilni stroški tega dela zravnali. Podsoviški.

Iz Vrhnike 11. jan. * Danes smo pokopali poštenega moža, c. k. okrajnega kirurga gosp. Verne-ta (brata nepozabljivega nam tržaškega prošta), ki je po dolgi pljučni bolezni v 59. letu svoje starosti umrl. Vdova s 4 otroci žaluje na grobu vrlega očeta, ki ga je spoštovala vsa okolica. Naj v miru počiva!

Iz Št. Janža na Dolenskem 6. jan. — Mnogo umetnikov ste „Novice“ že naznanile in njih dela pohvalile. Razglasite še Janeza Mandlina, rojenega Ljubljančana, sedaj posestnika in orglarja v Trebnem. Veliko hvale vrednega je že naredil, pa le eno omenim; to delo so orglje v Šentjanžu s 18 spremeni, ktere je za okó in sluh tako napravil, da jih je vsakdo vesel. Marsikteri orglar se baha z registrom „vox humana“, pa ti mora povedati, da je človeški glas, sicer bi ne uganil, da je. Iz Mandlin-ovih orgelj pa čuješ popolnoma človeški glas. Štefan Peterlin.

Iz Ljubljane. Kupčijska in obrtnijska zbornica je oklicala, da po pravilih zborničnih se bo 30. dné t. m. volilo 12 odbornikov: 6 iz vrste kupcev, 4 iz vrste obrtnikov, 2 pa izmed fužinarjev.

— V nedeljo je bil, kakor so poslednje „Novice“ povedale, občni zbor tukajšne družbe, ktere blagi namen je podpora bolnih kupčijskih pomočnikov. Družba šteje zdaj 230 djanskih, 14 pa častnih udov, premoženje njeno znaša 17.938 gold. 97½ kr.; od leta 1861 do letos se je pomnožilo za 5068 gld. 73 kr. Skrb odborova mora tedaj tudi vprihodnje biti na eno stran, da varno gospodari s premoženjem družbinim, na drugo pa, da udje njeni dobivajo v bolezni potrebne pomoči. To je prava dvojna stran tega društva in nič druzega; zato so vsi drugi „poduki“ edinosti toliko več brez pomena, ker jih dajejo ljudje, ki tega poduka sami najbolj potrebujejo in se ne dajejo takim, ki so ravno tega poduka najbolj potrebni. Izvoljeni so bili za odbornike gospodje: Zupan, Cegnar, Jentel, Vidic, Kadivnik, Lozar, Petričič in Kozeli.

— Domoljubni gospod dr. Jernej Zupanec je „matici“ daroval 100 gld. gotovega dnarja. — Prejeti gotov denar se naklada na obresti.

— V nedeljo je v čitavnici bil zopet prav vesel večer; vvod tej pustni veselici sta bila dr. Ipavcev kor „Domovina“ in pa berílo: „kritika naših jedíl in pijač.“ — Prihodnjo nedeljo se začne ob 8. uri veselica zopet s petjem in berílom, ktero končá ravno omenjeno „kritiko.“

— V nedeljo se je odprla nova, 3. vrsta Sattlerjevih svetovidov. Zopet je 15 tacih na ogled postavljeno. 1) Rim, kakor se to 754 let pred Kristusovim rojstvom ustanovljeno mesto vidi z razvalin cesarskih palač na palatinskem griču. 2) Primorsko mesto in trdnjava Vera-Cruz (Vera-Kruc) v Meksiki. 3) 11445 visoki snežnik Wetterhorn v Švajci. 4) Slap reke Niagare, ki ima podobo podkve, v severni Ameriki. 5) Mali tempelj Abusimbilski v pečinah v Nubii, nekdaj egipški Veneri posvečen. 6) Severno predgorje v Norvegii, najseverniši nos v Evropi. 7) Zell pri Jezeru v Pincgavi. 8) Sprednja stran krasne cerkve v Strassburgu. 9) Celo mesto Meksiko. 10) Gora Schlern v Tirolih. 11) Otoki „Spitzberge“ imenovani v polnočnem soncu. „V polnočnem soncu?“ — se bo začudil marsikdo. In res je taka, ker tukaj je 5 mescev neprenehoma dan. Ti otoki so v severnem ledenem morji. 12) Reka Hudson v severni Ameriki. 13) Razvaline Luxorske v Afriki. 14) Veliko sprehajališče Paseo Isabel Segunda v zahodnji Indii. 15) Ogled vseh piramid v doljnem Egiptu. — Od 8. ure dopoldne do mraka so ti lepi svetovidi na ogled postavljeni; vstopnina 20 nov. krajc., otroci plačajo 10 kr.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zbornica gospôska dunajskega državnega zbora je pretresala pretekli teden državne dohodke in stroške za letošnje leto; marsikaj je sklenila drugač kakor je sklenila zbornica poslancev. To kar je v zbornici gosposki bilo drugač narejeno, gré tedaj zopet doli v zbornico poslancev, da se tù še enkrat prevdari itd. Tako pa preteče mnogo drazega časa, da državni zbor ne pride z druzimi opravili naprej. — 7. dan t. m. je državni minister vitez Schmerling iz Benetk prišel na Dunaj nazaj. — 11. t. m. je zbornica poslancev se zopet prijela svojih del. Minister dnarstva zahteva, naj se mu dovoli še 14 milijonov gold. na posodo vzeti. — Sliši se, da še ta in prihodnji mesec trpí državni zbor, in da še le marca meseca se začnó deželni zbori. — Po dunajskih časnikih je cesarski dunajski orožnici (arsenalu) pretekli mesec došel ukaz, da vse ji naročeno orožje izdela že do 15. dné t. m., kar bi bila imela po poprejšnem ukazu še le izdelati do 15. maja; najela je tedaj 150 novih delavcev, in vsaki dan se 2 uri dela čez navadni čas. — Ceski pesnik Vincenci Furch, rojen Moravan, je umrl na Dunaji. — Na Dunaji že delajo priprave, ako bi zopet utegnila v predmestjih nastopiti povodinj, ki jo le prerad dela silni led na Donavi. — Gosp. Drag. Lambl je zopet ravnatelj križevačkega gospodarskega in šumarskega učilišča, in vsak Hrvat, kteremu je mar za napredek gospodarstva, mora se radovati, da Hrvaška ima Lambla. — Karlovški časnik „Glasonoša“ je ob novem letu prišel v krasni novi obliki z dvema slikama na svetlo. — Strašna nesreča se je v Peštu pripetila 8. t. m. zjutraj; iz nedavno položenih cevi za plinovo (gazno) svečavo je vhajal puh v štacuno; 8. dné t. m. ponoči se ga je nabralo toliko, da, ko je zjutraj prišel gospodar z dvema fantoma štacuno odperat, se v tem hipu vname po štacuni izhlapljeni plin in jo s tako silo raznese, da se je podrlo kos hiše; gospodar, fanta in še drugi ljudje v hiši in zunaj hiše so strašen konec storili, mnogo drugih pa je bilo hudo ranjenih. — Na Nemškem še zmiraj zlo vrè in avstrijanska in pruska vlada ste čedalje v huji zadregi, ker se jima z nemškim narodom vred upira tudi večina nemških vlad. Vojvoda Friderik, ki ga po vsaki ceni Schleswig-Holsteinci hočejo za vladarja, ni zapustil Holsteina in kljubuje s tem avstrijanski in pruski vladi. Brez boja ne bode konca, kakor so zdaj rečí nastavljene; kdo pa ga bode prvi začel, ni še dosti jasno. Angleži silijo Napoleona, naj on reče besedo; al — on le gleda in molčí, dokler ne pride pravi čas za-nj. — V Parizu so zasačili 4 Lahe, ki so z Orsinovimi bombicami, samokresi in ostrupljenimi bodalci prežili po življenji Napoleonovem, češ, da jim ne dela po volji na Laškem. V Rimu se pomnožuje francozka armada tako, da sv. oče sami ne vejo, kaj to pomeni. — Garibaldi se je popolnoma sprl z laško vlado, ki pa si ne upa očitno zoperstaviti njegovemu postopanju. V Parizu si je laška vlada do 25. svečana naročila 90.000 parov vojaških čevljev. — Vlada moldavo-vlaška je v svojo last vzela premožne mniške posestva, kterih dohodki se štejejo na 18 milijonov piastrov ali 3 milij. gold. S temi denarji so dosihmal bili oskrbovani tudi samostani v Jeruzalemu, svete gore, Epira itd. Turška vlada se zoperstavlja temu početju. — Na čast poslednjih diplomatičnih zmag so konec preteklega leta knezu Gorčakovu, prvemu ruskemu ministru, napravili sjajni obed. Nekdo mu je napil zdravíco nanašaje se na besede angležkega časnika „Times“, ki je rekel, da „noben minister nima tako tanko vrezanega peresa kakor knez Gorčakov.“ S ponosno zadovoljnostjo je odgovoril knez na to pohvalo tako-le: „Da sem se na smeh držal o borbah diplomacijnih, to mi ni nobena zasluga, kajti vedil sem, da za mano stojí Rusija, — ne tista Rusija, kakor jo delajo sovražniki naši, ampak mirna, veličastna, mogočna Rusija. Pihnili smo na oblak, ki je zatemnoval našo velikost, in Evropa nas je hipoma vidila v naši pravi svitlobi.“

Kursi na Dunaji 12. januarja.

5 % metaliki 72 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 19 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 80 fl. 5 kr.	Cekini 5 fl. 72 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu	5. jan. 1864:	3.	39.	2.	83.	8.
na Dunaji		48.	44.	60.	73.	14.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 16. jan. 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.